

Sociālie pakalpojumi Latvijā 2018

Autoru kolektīvs: Baiba Paševica, Edvarts Pāvulēns, Dagnija Staķe, Mārtiņš Valters

1. Sociālo pakalpojumu veidi	2
2. Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas vispārīgie principi	4
3. Sociālā darba pakalpojuma sniedzēji (pašvaldību sociālie dienesti)	5
4. Pašvaldību sniegtie sociālās aprūpes pakalpojumi.....	7
Sociālās aprūpes pakalpojumi mājās	8
Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumi.....	12
Pansijas sociālais pakalpojums	15
Īslaicīgas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojums	16
Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums	17
Atelpas brīža pakalpojumi	17
Dienas aprūpes centri.....	18
Specializētās darbnīcas	20
Grupu māja (dzīvoklis)	20
Pusceļa māja.....	21
Krīzes centrs.....	23
Patversmes un nakts patversmes.....	24
Ģimenes asistenta pakalpojums	25
Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojumi	26
Daudzfunkcionālie sociālo pakalpojumu centri	27
Sociālais darbs kopienā.....	27
5. Gados vecāku nodarbināto personu darbspēju saglabāšana un nodarbinātība	28

Sociālie pakalpojumi vienlaikus ir vērsti gan uz palīdzību (uz cilvēku reālajam vajadzībām), gan cilvēku spēju vadīšanu (darbs ar cilvēka garīgo noturību). Latvijā sociālos pakalpojumus sniedz, ievērojot šādus **pamatprincipus**:

1. pakalpojumus nodrošina klienta dzīvesvietā vai iespējami tuvu tai,
2. sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās nodrošina tajā gadījumā, ja sociālo pakalpojumu apjoms dzīvesvietā klientam nav pietiekams,
3. tiek novērtētas personas individuālās vajadzības,
4. pakalpojumu sniedzējs nodrošina starpinstitucionālo un starpprofesionālo sadarbību,
5. persona līdzdarbojas lēmuma pieņemšanas procesā.

Sociālo pakalpojumu politikas **mērķi**:

- Nodrošināt indivīda vajadzībām atbilstošu, sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniegšanu, lai maksimāli sekmētu personas pašaprūpes iespējas un neatkarīgas dzīves iespējas;
- Nodrošināt indivīda, kuram ir ierobežotas pašaprūpes iespējas un/ vai nepieciešams neatliekams psihosociāls atbalsts krīzes situācijā, un ģimenes locekļu iespēju integrēties darba tirgū, savienojot ģimenes un darba dzīvi;
- Nodrošināt cienīgus dzīves apstākļus un augstas kvalitātes pakalpojumus aprūpes institūcijās tām personām, kuras saņem pakalpojumus institūcijās.

1. Sociālo pakalpojumu veidi

Sociālie pakalpojumi ietver:

- sociālās aprūpes pakalpojumus personas dzīvesvietā;
- aprūpi ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās;
- sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personas dzīvesvietā un institūcijā;
- profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus;
- nodrošinājumu ar tehniskajiem palīgīdzekļiem.

Sociālās aprūpes pakalpojums — pasākumu kopums, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās.

Rehabilitācija - aktīvs un dinamisks process, kura laikā cilvēks ar nespēju apgūst zināšanas un prasmes, lai sasniegtu maksimālu fizisku, psiholoģisku un sociālu funkcionēšanu. Rehabilitācijas pakalpojumi

izveido vai atjauno funkcijas, kā arī kompensē zaudētās, trūkstošās vai ierobežotās spējas, tas ir process, kura mērķis ir dot iespēju indivīdam sasniegt un saglabāt viņa optimālo fiziskās, sensorās, intelektuālās, psihiskās un sociālās funkcionēšanas līmeni, kā arī nodrošināt viņu ar nepieciešamajiem līdzekļiem, kas palīdzētu izmainīt dzīvi, sasniedzot aizvien augstāku neatkarības līmeni.

Medicīniskā rehabilitācija — medicīnas nozare, kas nodarbojas ar cilvēka fiziskā, psiholoģiskā, sociālā, aroda un izglītības potenciāla attīstīšanu vai atgūšanu atbilstoši viņa fizioloģiskajiem vai anatomiskajiem ierobežojumiem, vai — stabilu veselības traucējumu gadījumā — ar pacienta dzīves pielāgošanu videi un sabiedrībai. Medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu mērķis ir:

- nodrošināt personām ar noteiktiem funkcionāliem ierobežojumiem šo ierobežojumu mazināšanu vai novēršanu,
- komplikāciju riska novērtēšanu un mazināšanu.

Sociālā rehabilitācija — pasākumu kopums, kas vērsts uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā. Viens no sociālas rehabilitācijas galvenajiem mērķiem ir pielāgošanās, cilvēka adaptācija sociālai realitātei, kas ir kā īpašs nosacījums normālas sabiedrības funkcionēšanas iespējai. Sociālas rehabilitācijas būtība - tās procesā cilvēks veidojas kā tās sabiedrības loceklis, kurai viņš pieder. Sociālā rehabilitācija ir pasākumu kopums, kas:

- palīdz iemācīties sadzīvot ar funkcionālajiem traucējumiem,
- atjauno vai apmāca tām prasmēm, kas dažādu apstākļu dēļ ir zudušas,
- palīdz cilvēkam atgriezties darba dzīvē,
- palīdz iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs.

Psihosociāla rehabilitācija — sociālās rehabilitācijas virziens, kurš attiecas uz personu un tās ģimeni un kura mērķis ir nodrošināt atbalstu psihosociālo problēmu risināšanā. Psihosociālās rehabilitācijas pakalpojumu mērķis ir:

- palīdzēt pārvarēt slimības psiholoģiskās un sociālās sekas,
- atgriezties pilnvērtīgā dzīvē.

Veselības aprūpes pakalpojumi:

- neatliekamā medicīniskā palīdzība - pēkšņa saslimšana vai trauma, kuras rezultātā ir apdraudēta cietušā dzīvība;
- primārā veselības aprūpe - pirmais saskarsmes posms starp pacientu un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju (ģimenes ārsts, ārsta

- palīgs, māsa, vecmāte, zobārsts, zobārsta asistents, zobārsta māsa un higiēnists), kā arī veselības aprūpe mājās;
- sekundārā veselības aprūpe - specializēta ambulatorā un stacionārā veselības aprūpe, kas orientēta uz neatliekamu, akūtu vai plānveida veselības aprūpi (kuru sniedz ambulatorajā ārstniecības iestādē, slimnīcas ambulatorajā nodaļā, neatliekamās medicīniskās palīdzības iestādē, dienas stacionārā, slimnīcā);
 - terciārā veselības aprūpe - augsti specializēti veselības aprūpes pakalpojumi, kurus specializētās ārstniecības iestādēs nodrošina vienas vai vairāku medicīnas nozaru speciālisti ar papildus kvalifikāciju.

Jebkuram iedzīvotājam ir tiesības:

1. bez maksas iegūt no sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniedzēja informāciju par iespējām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību un to saņemšanas nosacījumiem un kārtību;
2. bez maksas saņemt no sociālā darba speciālista konsultāciju par sociālo problēmu risināšanu;
3. pieprasīt un saņemt sociālos pakalpojumus vai sociālo palīdzību;
4. saņemt pamatotu rakstveida atteikumu gadījumā, kad pieņemts lēmums sociālo pakalpojumu vai sociālo palīdzību klientam nesniegt;
5. līdzdarboties ar sociālā pakalpojuma saņemšanu saistītā lēmuma pieņemšanas procesā;
6. likumā noteiktajā kārtībā pārsūdzēt lēmumu par sociālo pakalpojumu vai sociālās palīdzības sniegšanu;
7. vērsties ar iesniegumu par sniegto sociālo pakalpojumu neapmierinošo kvalitāti un klienta tiesību neievērošanu.

2. Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas vispārīgie principi

Klienta vai viņa apgādnieka *pienākums* ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

Apgādnieks - persona, kurai ir pienākums rūpēties par otru laulības attiecībās esošo personu, kā arī bērniem, mazbērniem, vecākiem vai vecvecākiem.

Ja klients vai viņa apgādnieks nespēj samaksāt par sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības vai valsts budžeta Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Ja persona pieprasa pašvaldības pilnībā vai daļēji apmaksātus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumus, pašvaldības sociālais dienests novērtē klienta materiālos resursus, ņemot vērā ienākumus, kas veidojas pēc nodokļu samaksas. Par ienākumiem neuzskata ģimenes valsts pabalstu, piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu, bērna invalīda kopšanas pabalstu, pabalstu invalīdam, kuram nepieciešama kopšana, pabalstu par asistenta izmantošanu, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdam, kuram ir apgrūtināta pārvietošanās, pabalstus personas nāves gadījumā, likumā noteiktos pašvaldības sociālās palīdzības pabalstus. Personas maksātspēju vērtē, pamatojoties uz personas sniegto informāciju par ienākumiem un noslēgtajiem uzturlīgumiem. Ja pienākums maksāt par pakalpojumu ir arī personas apgādniekiem, arī viņi iesniedz informāciju par ienākumiem pašvaldības sociālajam dienestam, kas lemj par pakalpojuma piešķiršanu.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 17. panta pirmo daļu sociālos pakalpojumus šajā likumā minētajos gadījumos drīkst sniegt tikai tāds sociālo pakalpojumu sniedzējs, kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām un ir reģistrēts Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Ministru Kabineta noteikumi Nr.338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem", kas pieņemti 2017. gada 13. jūnijā nosaka vispārīgās un speciālās prasības pakalpojumu sniedzējiem, kādas ir jāievēro jebkurai institūcijai, kas sniedz sociālos pakalpojumus, savukārt Ministru kabineta noteikumi Nr.60 «Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām», kas pieņemti 2009. gada 20. janvārī nosaka obligātās prasības visām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām.

3. Sociālā darba pakalpojuma sniedzēji (pašvaldību sociālie dienesti)

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums nosaka, ka sociālos pakalpojumus sniedz, **tikai pamatojoties uz sociālā darba speciālista atzinumu.**

Sociālais dienests — pašvaldības izveidota iestāde, kas sniedz sociālo palīdzību, organizē un sniedz sociālos pakalpojumus pašvaldības iedzīvotājiem.

Sociālais darbs — profesionāla darbība, lai palīdzētu personām, ģimenēm, personu grupām un sabiedrībai kopumā veicināt vai atjaunot savu spēju sociāli funkcionēt, kā arī radīt šai funkcionēšanai labvēlīgus apstākļus.

Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi tiek sniegti personas dzīvesvietā, nodrošinot aprūpi mājās, rehabilitāciju

dzīvesvietā, dienas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, servisa dzīvokļos, naktspatversmēs vai patversmēs un citur, kā arī ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Sociālos pakalpojumus drīkst sniegt tikai tāds sociālo pakalpojumu sniedzējs, kura pamatdarbība vai kura attiecīgās struktūrvienības pamatdarbība ir šo pakalpojumu sniegšana un kurš attiecīgā pakalpojuma sniegšanai ir reģistrēts sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā ne vēlāk kā 3 mēnešus pēc tam, kad pakalpojuma sniegšana uzsākta.

Pašvaldības sociālā dienesta *pienākumi*:

1. sniegt personai informāciju par tiesībām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību un to sniegšanas kārtību;
2. informēt personu, kas pieprasījusi sociālo pakalpojumu vai sociālo palīdzību, par pieņemto lēmumu un atteikuma gadījumā rakstveidā norādīt atteikuma iemeslus, kā arī lēmuma pārsūdzēšanas termiņus un kārtību;
3. sniegt personai psihosociālu vai materiālu, lai sekmētu krīzes situācijas pārvarēšanu un veicinātu šīs personas iekļaušanos sabiedrībā;
4. sniegt informāciju un konsultācijas personai saprotamā veidā.

Pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarētā personas dzīvesvieta, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Sociālos pakalpojumus sniedz tikai, pamatojoties uz pašvaldības sociālā darba speciālista atzinumu. Vispirms tiek izvērtēta iespēja sniegt sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā un tikai tad, ja šāds pakalpojuma apjoms nav pietiekams, tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Pašvaldības sociālais dienests saņemtos dokumentus 10 darbdienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē personas atbilstību pakalpojuma saņemšanai izvirzītajiem kritērijiem un informē par sociālā pakalpojuma piešķiršanu vai atteikumu.

Lai saņemtu pašvaldības vai valsts finansētos sociālos pakalpojumus, personai vai viņas likumiskajam pārstāvim jāvēršas tās pašvaldības sociālajā dienestā, kuras teritorijā persona ir reģistrējusi savu pamata dzīvesvietu, iesniedzot šādus dokumentus:

- iesniegumu, kurā norāda problēmu un tās vēlamo risinājumu;
- informāciju par personas vai viņas likumīgo apgādnieku gūtajiem ienākumiem;
- ģimenes ārsta izziņu par personas veselības stāvokli (izziņā norāda funkcionālo spēju traucējumu smaguma pakāpi un medicīnisko kontrindikāciju (plaušu tuberkuloze aktīvajā stadijā, akūtas

- infekcijas slimības, seksuāli transmisīvās slimības) neesību, ja persona vēlas saņemt aprūpi mājās, pakalpojumu grupu mājā (dzīvoklī), pusceļa mājā, dienas aprūpes centrā un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā);
- psihiatra atzinumu par speciālo (psihisko) kontrindikāciju neesību un piemērotāko sociālā pakalpojuma veidu personai ar garīga rakstura traucējumiem, ja sociālo pakalpojumu vēlas saņemt persona ar garīga rakstura traucējumiem vai bērns ar garīgās attīstības traucējumiem;
 - invaliditāti apliecināša dokumenta kopiju, ja ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumus sociālās aprūpes institūcijā vēlas saņemt persona ar invaliditāti;
 - kā arī citus dokumentus atbilstoši attiecīgā sociālā pakalpojuma veidam.

Ja pašvaldība no fiziskajām personām vai institūcijām saņēmusi informāciju par personu, kurai varētu būt nepieciešams sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas pakalpojums vai sociālā palīdzība, pašvaldībai ir pienākums likumā "Par sociālo drošību" noteiktajā kārtībā pārbaudīt saņemto informāciju, izvērtēt personas vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem un sociālās palīdzības un informēt šo personu vai tās likumisko pārstāvi par tiesībām un iespējām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, kā arī kārtību, kādā sociālie pakalpojumi vai sociālā palīdzība saņemama.

4. Pašvaldību sniegtie sociālās aprūpes pakalpojumi

Pilns Jūsu pašvaldības sniegto sociālo pabalstu un sociālo pakalpojumu uzskatījums atrodams failos "Pabalsti un pakalpojumi novados 2018" un "Pabalsti un pakalpojumi pilsētās 2018"

Sociālos pakalpojumus saviem iedzīvotājiem nodrošina pašvaldības, un tie ir pēc iespējas tuvināti ģimeniskai videi. Lai saņemtu šos pakalpojumus, cilvēkam vai viņa pārstāvim jāvēršas savas pašvaldības sociālajā dienestā. Likumā definēti šādi *aprūpes līmeņi*:

1. pirmais aprūpes līmenis — personas fiziskās vai garīgās spējas ir mēreni ierobežotas. Persona spēj un prot veikt pašaprūpi atbilstoši savām vajadzībām un savam veselības stāvoklim; nepieciešams minimāls personāla atbalsts noteiktu stundu skaitu nedēļā. Sociālās aprūpes pakalpojuma sniedzējs nodrošina ārstniecības personas noteikto klienta uzraudzību.
2. otrais aprūpes līmenis — personas fiziskās vai garīgās spējas ir mēreni vai smagi ierobežotas. Persona spēj un prot veikt pašaprūpi atbilstoši savām vajadzībām un savam veselības stāvoklim, bet ir iespējama spēju vai prasmju pazemināšanās; nepieciešams neliels

- personāla atbalsts ikdienā. Sociālās aprūpes pakalpojuma sniedzējs nodrošina ārstniecības personas noteikto klienta uzraudzību un novēro funkcionālo traucējumu izmaiņas;
3. trešais aprūpes līmenis — personas fiziskās vai garīgās spējas ir smagi ierobežotas. Personas spēja veikt noteiktas pašaprūpes darbības ir traucēta; nepieciešams regulārs personāla atbalsts ikdienā. Sociālās aprūpes pakalpojuma sniedzējs nodrošina ārstniecības personas noteikto klienta uzraudzību un novēro funkcionālo traucējumu izmaiņas;
 4. ceturtais aprūpes līmenis — personas fiziskās vai garīgās spējas ir ļoti smagi ierobežotas, izteikta pašaprūpes spēju nepietiekamība, persona pilnībā aprūpējama un uzraugāma visu diennakti. Sociālās aprūpes pakalpojuma sniedzējs nodrošina ārstniecības personas noteikto klienta uzraudzību un novēro funkcionālo traucējumu izmaiņas.

Sociālās aprūpes pakalpojumi mājās

Šie pakalpojumi ir vispieprasītākie. Ko tie sevī ietver un kādi pakalpojumi šajā gadījumā ir jānodrošina?

Aprūpe mājās — pakalpojumi mājās pamatvajadzību apmierināšanai personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ nevar sevi aprūpēt.

Pamatvajadzības — ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība.

Sociālās aprūpes pakalpojumi personas dzīvesvietā — pakalpojumi, kas tuvināti ģimenes videi (aprūpe mājās, pakalpojumi dienas aprūpes centrā, servisa dzīvoklis, grupu māja (dzīvoklis) u.c.).

Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi personas dzīvesvietā — pakalpojumi, kas ir pieejami dzīvesvietā (individuāls sociālais darbs ar klientu, specializēto darbnīcu pakalpojumi, krīzes centru, dienas aprūpes centru u.c. pakalpojumi).

Sociālās aprūpes pakalpojumi personas dzīvesvietā ietver šādus aprūpes pakalpojumus:

1. *aprūpe mājās* (aprūpe mājās pakalpojuma sniedzēja pakalpojuma veidā un aprūpe mājās materiālā atbalsta veidā) - nodrošina personas pamatvajadzību apmierināšanu, palīdzību mājas darbu veikšanā un personiskajā aprūpē personām, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ;

2. *pavadoņa - asistenta pakalpojums* - nodrošina fizisku un informatīvu atbalstu personām, kurām fiziska vai garīga rakstura

traucējumu dēļ ir apgrūtināta pārvietošanās ārpus mājokļa, apmeklējot valsts vai pašvaldības iestādes un organizācijas sadzīves jautājumu risināšanai, kā arī veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējus;

3. *"drošības pogas" pakalpojums* - nodrošina nepārtrauktas saziņas iespējas, informatīvu atbalstu un palīdzību 24 stundas diennaktī personām, kurām vecuma vai funkcionālu traucējumu dēļ pastāv risks nonākt bezpalīdzības stāvoklī;

4. *pakalpojums silto pusdienu piegāde mājās* - nodrošina personām, kuras fiziska vai garīga rakstura traucējumu dēļ pašas nevar sagatavot siltu ēdienu, kā arī tām personām, kuras sadzīves apstākļu dēļ (nav plīts vai tā nedarbojas, atslēgta ūdens padeve) to nevar sagatavot, ja personai nav piešķirts cits pakalpojums, kuru saņemot, vajadzība pēc ēdiena gatavošanas tiek apmierināta.

Sociālos pakalpojumus persona vai tās likumiskais pārstāvis pieprasa pašvaldības sociālajā dienestā, bet, ja persona atrodas ārstniecības iestādē, vēršas pie ārstniecības iestādes sociālā darbinieka.

Pakalpojuma sniedzējam, kas nodrošina **sociālo aprūpi mājās** klientiem, kuri objektīvu apstākļu dēļ nevar sevi aprūpēt, **jānodrošina** sekojošus pakalpojumus pamatvajadzību apmierināšanai:

1. palīdzību personīgās higiēnas nodrošināšanā (piemēram, mazgāšanās, inkontinences līdzekļu nomaiņa, ķemmēšanās, skūšanās, protēžu kopšana);
2. palīdzību apģērbties un noģērbties, gultas veļas nomaiņu;
3. palīdzību iekļūt gultā un izkļūt no tās, pozicionēšanu un pārvietošanos;
4. ēdiena gatavošanu un palīdzību paēst;
5. pārtikas produktu, medikamentu un citu sīkpreču piegādi;
6. palīdzību mājvietas uzkopšanā (piemēram, trauku mazgāšana, telpu mitrā uzkopšana, sadzīves atkritumu iznešana);
7. ārstniecības personas izsaukšanu, atbalstu medikamentu lietošanā,
8. palīdzību sadarbībā ar dažādām institūcijām (piemēram, samaksāt rēķinus, pierakstu pie podologa vai cita speciālista);
9. kurināmā piegādi telpās, krāsns kurināšanu;
10. citus pakalpojumus atbilstoši līgumam, kas noslēgts starp klientu un pakalpojuma sniedzēju, kas nodrošina aprūpi mājās, vai atbilstoši sociālā dienesta noteiktajam veicamo darbu apjomam.

Pakalpojuma sniedzēja **pienākumi**:

1. īstenot pakalpojumu noteiktajā apjomā atbilstoši izstrādātajam individuālajam sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānam,

- vai pakalpojuma sniedzēja vai sociālā dienesta izstrādātajam plānam un situācijas novērtējumam;
2. piemeklēt ar klientu psiholoģiski saderīgu darbinieku vai, ja iespējams, piedāvāt citu aprūpes darbinieku, ja tiek konstatēta klienta un darbinieka savstarpējā nesaderība;
 3. nekavējoties informēt ārstniecības personu, ja ir aizdomas par būtisku klienta veselības pasliktināšanos vai apdraudējumu;
 4. apmācīt vienā māsasaimniecībā dzīvojošos klienta ģimenes locekļus klienta aprūpē;
 5. nekavējoties informēt sociālo dienestu, ja tiek konstatēts, ka aprūpe mājās nav pietiekama vai klienta stāvoklis ir uzlabojies tiktāl, ka pakalpojums nav nepieciešams vai tā apjoms ir samazināms;
 6. ja klienta dzīvesvietā nav pieejams pilnvērtīgs nodrošinājums atsevišķu aprūpes mājās pakalpojumu sniegšanai un personīgās higiēnas nodrošināšanai, klientu var nogādāt pie attiecīgā pakalpojumu sniedzēja (piemēram, uz pirti) vai ar nepieciešamo aprīkojumu ierasties pie klienta;
 7. ja klienta personīgās higiēnas nodrošināšanai ir nepieciešams speciāls tehniskais nodrošinājums vai aprūpes mājās pakalpojuma veikšanai piesaistāms īpaši apmācīts personāls, pakalpojuma sniedzējs nodrošina attiecīgos tehniskos līdzekļus vai cilvēkresursus;
 8. aprūpes mājās pakalpojumu var organizēt izbraukuma veidā, pakalpojuma sniegšanā vienlaikus iesaistot vairākus speciālistus (piemēram, aprūpētājs, sociālais aprūpētājs, psihologs, ārstniecības persona);
 9. aprūpes mājās pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar citiem pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, asistenti), lai sekmētu klienta saskarsmi ar citām fiziskām un juridiskām personām.

Ja klienta funkcionālais stāvoklis ir mainīgs vai pastāv iespēja nonākt bezpalīdzīgā stāvoklī, pakalpojuma sniedzējs aprūpes mājās pakalpojumu var nodrošināt pēc īpaša izsaukuma, kurā izmantota "**drošības poga**". Šādā gadījumā pakalpojuma sniedzējs pasākumus organizē atbilstoši vajadzībai un noslēgtajam līgumam par pakalpojuma "drošības poga" sniegšanu. "Drošības poga" darbībā tiek izmantota speciāla un katra cilvēka īpašajām vajadzībām ieprogrammēta sarunu iekārta. Pēc pogas nospiešanas, caur trauksmes signāla raidītāju notiek savienojums ar dienesta centrāli, kur īpaši apmācīti speciālisti, sazinoties ar "drošības pogas" klientu, izvērtē viņa situāciju un nodrošina atbilstošu palīdzību. Nepieciešamības gadījumā tiek iesaistīts rezerves atslēgu dienests, neatliekamā izsaukuma brigāde, piederīgie, kaimiņi, ģimenes

ārsts, aprūpētājs u.c. speciālisti vai dienesti. Palīdzību un aprūpi var saņemt visu diennakti, arī brīvdienās un svētku dienās.

Pakalpojuma "drošības poga" ietvaros klientam **jānodrošina:**

1. "drošības poga" saziņas iekārtu nodošanu klienta lietošanā uz pakalpojuma sniegšanas laiku,
2. "drošības poga" centrāles tehnisko nodrošinājumu,
3. darbinieka gatavību pieņemt "drošības poga" signālu no klienta 24 stundas diennaktī,
4. "drošības poga" saziņas iekārtas uzraudzību un programmēšanu, pārprogrammēšanu un tehnisko apkalpošanu, tai skaitā bezmaksas bateriju un stiprinājumu nomaiņu, iekārtas nomaiņu vai remontu tās bojājuma gadījumā, informēšanu un palīdzību strāvas zuduma gadījumā,
5. klienta apmācību un konsultēšanu par "drošības poga" sarunu iekārtas un signālpogas izmantošanu;
6. informatīvas un konsultatīvas palīdzības sniegšanu, ja klients sazinās ar centrāles darbinieku, un palīdzību atbilstošu pasākumu veikšanā (piemēram, sazināties ar neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, valsts vai pašvaldības policiju);
7. centrāles darbinieka veiktu klienta kontroluzraudzību 1 reizi 2 nedēļās, ja klients minētajā laikposmā nav sazinājies ar centrāli,
8. drošības pasākumu ievērošanu, kas saistīti ar aprūpes mājās pakalpojuma sniedzējam nodotās informācijas vai priekšmetu lietošanu iekļūšanai klienta dzīvesvietā (piemēram, durvju kodī, rezerves atslēgas) un brīvas pieejas ierobežošanu nepiederošām personām,
9. ja nepieciešams, izbraukšanu pie klienta un palīdzības sniegšanu klientam dzīvesvietā.

Lemjot par aprūpi mājās, pašvaldības sociālais dienests novērtē paša klienta un ģimenes locekļu spējas nodrošināt aprūpi, plāno darbības, kurās ir nepieciešama palīdzība un aprēķina aprūpes mājās pakalpojuma izmaksas. Pašvaldība savu iespēju ietvaros piedāvā profesionālu pakalpojumu sniedzēju nodrošināto aprūpi mājās vai sniedz atbalstu ģimenei, lai tā varētu aprūpēt ģimenes locekli. Ja personas aprūpi nodrošina ģimenes locekļi, pašvaldība šos ģimenes locekļus var atbalstīt psiholoģiski, viņus konsultējot un apmācot, un, ja nepieciešams, arī materiāli (ja šāds atbalsta veids ir paredzēts pašvaldības saistošajos noteikumos).

Jāņem vērā, ka klienta pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem, tai skaitā arī par aprūpi mājās. Ja klienta

ienākumi nav pietiekoši, lai samaksātu pilnu sociālā pakalpojuma cenu un par pakalpojumu maksā apgādnieks. Apgādnieks ir persona, kurai saskaņā ar likumu vai tiesas nolēmumu ir pienākums rūpēties par savu laulāto, bērniem vai vecākiem. Līdzekļi, kas pēc pakalpojuma samaksas paliek apgādnieka ģimenes rīcībā, nedrīkst būt mazāki par summu, kura aprēķināta, reizinot valstī noteikto minimālo algu (430 *euro*) ar šādu koeficientu:

- par vienas personas ģimeni - 1,0 (430x1,0=430,-)
- par katru nākamo apgādnieka ģimenes locekli - 0,5 (430x0,5=215,-)

Aprūpe mājās var tikt sniegta gan minimāli nepieciešamās aprūpes pakalpojumu veidā par pašvaldības budžeta līdzekļiem, gan paplašinātās aprūpes pakalpojumu veidā par samaksu.

Servisa dzīvoklis ir īpaši pielāgots cilvēkiem ar smagiem funkcionālajiem traucējumiem. Tas iekārtots tā, lai palielinātu cilvēka iespējas dzīvot patstāvīgi un aprūpēt sevi. Dzīvokļi ir īpaši aprīkoti, pielāgoti senioru vajadzībām, tādējādi vieglāk par sevi parūpēties, pārvietoties telpās. Servisa dzīvokļu īrniekiem pašvaldība nodrošina arī nepieciešamos pakalpojumus. To klientu loku, kuriem ir tiesības saņemt šo pakalpojumu, nosaka pašvaldība saistošajos noteikumos. Parasti tiesības saņemt servisa dzīvokļa pakalpojumu var būt atsevišķi dzīvojošai personai ar invaliditāti un pensionāram ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, kuram nepieder nekustamais īpašums, ja šī persona atbilst vienam no šādiem kritērijiem:

- funkcionālo traucējumu pakāpe pārsniedz iespēju personai patstāvīgi nodrošināt neatkarīgu dzīvi personas lietošanā esošajā dzīvojamā platībā;
- ir saņēmusi ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieaugošo aprūpes institūcijā, un sociālās rehabilitācijas rezultātā personai šis pakalpojums turpmāk nav nepieciešams.

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumi

Ja persona vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt (pensijas vecuma personas un personas ar ļoti smagu vai smagu invaliditāti), mājokli, atbalstu viņas problēmu risināšanā, sociālo rehabilitāciju un diennakts aprūpi var nodrošināt ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija - sociālā institūcija, kas nodrošina personai, kura vecuma vai veselības

stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, kā arī bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem mājokli, pilnu aprūpi un sociālo rehabilitāciju. Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija var klientam nodrošināt arī ārstniecības personas noteikta ārstēšanas plāna izpildi. Šīs institūcijas pakalpojumus, ja nav medicīnisku kontrindikāciju to saņemšanai, ir tiesības saņemt pensijas vecuma personām un personām ar funkcionāliem traucējumiem, ja nepieciešamais pakalpojuma apjoms pārsniedz aprūpei mājās vai dienas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā noteikto apjomu. Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija var veidot struktūrvienību veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai.

Sociālās aprūpes pakalpojums — pasākumu kopums ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ.

Sociālās rehabilitācijas pakalpojums — pasākumu kopums, kas vērsts uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā.

Funkcionālais traucējums — slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fiziska vai garīga rakstura traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina personas iekļaušanos sabiedrībā.

Senioram ir tiesības saņemt savam funkcionālajam stāvoklim un nepieciešamajam aprūpes līmenim atbilstošus pakalpojumus, kā arī individuālu un profesionālu personāla pieeju pakalpojumu sniegšanā.

Ilgstošas sociālās aprūpes institūcijai klientam atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim un individuālajam sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānam **jānodrošina**:

1. diennakts uzraudzību un individuālu atbalstu atbilstoši nepieciešamībai;
2. palīdzību pašaprūpē vai ķermeņa aprūpē atbilstoši nepieciešamībai;
3. kognitīvo spēju (sajust, uztvert, atcerēties, domāt, analizēt un iztēloties) uzturēšanu vai attīstīšanu;
4. prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības;
5. brīvā laika aktivitātes un relaksējošās nodarbības;
6. pastaigas svaigā gaisā;
7. klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai;
8. sociālā darba speciālistu konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai;
9. dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apavus individuālai lietošanai;

10. mīksto inventāru (piemēram, gultas piederumus, veļu, dvieļus), higiēnas un mazgāšanas līdzekļus;
11. kvalitatīvu klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu vismaz 4 reizes dienā;
12. klientam nepieciešamos tehniskos palīglīdzekļus atbilstoši normatīvajiem aktiem par nodrošināšanu ar tehniskajiem palīglīdzekļiem un sedz klienta līdzmaksājumu, ja nepieciešams. Tehniskos palīglīdzekļus, ko var izmantot vairāki klienti vai ar kuriem tiek aprīkotas koplietošanas, sadzīves vai nodarbību telpas, pilngadīgo aprūpes institūcija iegādājas par pilngadīgo aprūpes institūcijas budžeta līdzekļiem;
13. apstākļus saturīgai laika pavadīšanai:
 - 13.1. atpūtai un nodarbībām piemērotas telpas un atbilstošu inventāru;
 - 13.2. atpūtai un brīvā laika pavadīšanai piemērotu teritoriju;
 - 13.3. iespēju apmeklēt kultūras un sporta nodarbības un pasākumus, kā arī iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs ārpus pilngadīgo aprūpes institūcijas;
 - 13.4. iespēju tikties ar draugiem, ģimenes locekļiem un radniekiem.
14. istabas aprīkojuma un iekārtojuma atbilstību klienta vecumam un funkcionālajam stāvoklim;
15. klienta reģistrāciju pie ģimenes ārsta, kā arī atbalstu ārstniecības personas nozīmētā ārstēšanās plāna izpildē.
16. atbalsts Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) administrēto maksājumu pārskaitīšanai aprūpes institūcijas kontā un naudas līdzekļu izmaksa seniora personīgām vajadzībām.

Klienta vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem. Apgādnieks ir persona, kurai saskaņā ar likumu vai tiesas nolēmumu ir pienākums rūpēties par savu laulāto, bērniem vai vecākiem. Ja persona pieprasa pašvaldības pilnībā vai daļēji apmaksātus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumus, pašvaldības sociālais dienests, ievērojot klienta materiālos resursu novērtējumu, kurā ņem vērā ienākumus, kas veidojas pēc nodokļu samaksas un par ienākumiem neuzskata ģimenes valsts pabalstu, piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu, bērna invalīda kopšanas pabalstu, pabalstu invalīdam, kuram nepieciešama kopšana, pabalstu par asistenta izmantošanu, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdam, kuram ir apgrūtināta pārvietošanās, pabalstu ar celiakiju slimam bērnam, pabalstus bērna piedzimšanas un personas nāves gadījumā, kā arī šajā likumā noteiktos pašvaldības sociālās palīdzības pabalstus, novērtē personas maksāspēju,

pamatojoties uz personas sniegto informāciju par ienākumiem un noslēgtajiem uzturlīgumiem. Ja pienākums maksāt par pakalpojumu ir arī personas apgādniekiem, viņi iesniedz informāciju par ienākumiem pašvaldības sociālajam dienestam, kas lemj par pakalpojuma piešķiršanu.

Ja klients izvēlas saņemt ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumu pašvaldības vai saskaņā ar pašvaldības iepirkumu nodrošinātā pakalpojuma sniedzējā institūcijā, par pakalpojumu maksā klients 90% no pensijas un piemaksas pie pensijas vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un /vai citiem ienākumiem. Gadījumā, ja klients nespēj samaksāt pilnu pakalpojuma cenu, tad starpību līdz pakalpojuma pilnai cenai samaksā pašvaldība. No 2020. gada 1. janvāra persona, kura ir pensijas vai atlīdzības saņēmēja, maksās par saņemto pakalpojumu 85% no tai izmaksājamās summas, bet ne vairāk kā saņemtā pakalpojuma izmaksas attiecīgajā institūcijā. Ja iepriekš minētā klienta un pašvaldības samaksa par pakalpojumu nesedz pilnu institūcijas pakalpojuma cenu, starpību starp pakalpojuma pilnu cenu un klienta un pašvaldības veikto samaksu par pakalpojumu var veikt klienta apgādnieks, citas fiziskas vai juridiskas personas. Ja klienta, pašvaldības, klienta apgādnieka, citas fiziskas vai juridiskas personas samaksa par pakalpojumu nesedz pilnu pakalpojuma cenu, tad klientam ir tiesības izvēlēties saņemt pakalpojumu pašvaldības vai saskaņā ar pašvaldības iepirkumu nodrošinātā pakalpojuma sniedzējā institūcijā.

Personai, kura saņem pašvaldības pilnībā vai daļēji apmaksātus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumus, un šīs personas apgādniekiem ienākumu izmaiņu gadījumā ir pienākums ne retāk kā 1 reizi gadā institūcijai, kura pieņem lēmumu par pakalpojuma piešķiršanu, iesniegt informāciju par saviem ienākumiem.

Pansijas sociālais pakalpojums

Pansijas sociālais pakalpojums – aprūpētās dzīvošanas mītne jeb pansija, kas ir sociālās aprūpes pakalpojums starp aprūpi mājās un aprūpi ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā pieaugušām personām. Pansijas pakalpojuma saņēmēji ir personas ar vieglākiem funkcionāliem traucējumiem nekā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klienti, tādēļ viņi varētu būt mazāk aprūpējami un pieskatāmi, jo savā ikdienā spēj daudzas lietas izdarīt paši ar nelielu personāla atbalstu. Pansijas pakalpojuma sniedzējs pensijas vecuma personām vai pilngadīgām personām ar smagiem funkcionāliem traucējumiem nodrošina mājokli, uzraudzību, atbalstu pašaprūpē, atbalstu sociālo problēmu risināšanā, ja tas ir nepieciešams.

Pansijas pakalpojuma sniedzējiem ***jānodrošina***:

1. diennakts uzraudzību, kuru veic vismaz viens darbinieks vai elektroniskās informēšanas sistēma, ar kuras lietošanu iepazīstināti visi klienti un kura ir ērti lietojama ārkārtas situācijā;
2. dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apavus individuālai lietošanai, ja klients pats nespēj sev to nodrošināt;
3. mīksto inventāru (piemēram, gultas piederumus, veļu, dvieļus), personīgās higiēnas un mazgāšanas līdzekļus;
4. gultas veļas maiņu atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 10 dienās, ja klients pats nespēj sev to nodrošināt;
5. atbalstu pašaprūpes un personīgās higiēnas veikšanā;
6. konsultācijas un atbalstu sociālo problēmu risināšanā;
7. personāla atbalstu ārstniecības personas noteikto ārstēšanās ieteikumu izpildē;
8. dzīvojamo istabu, kurā dzīvo ne vairāk kā 2 klienti (paredzot ne mazāk kā 6 m² vienai personai);
9. koplietošanas telpu ar galdu un krēsliem;
10. virtuvi, kurā ir elektriskās plīts virsma vai gāzes plīts, aprīkota ar liesmu drošības slēdzi, kas pārtrauc gāzes padevi, ja ierīces gāzes deglis apdziest; galds vai darba virsma ēdiena sagatavošanai; ledusskapis; trauki un virtuves piederumi, kā arī skapis to uzglabāšanai;
11. ēdināšanas pakalpojumu atbilstoši klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām, ja klients pats nespēj sev to nodrošināt;
12. ne mazāk kā vienu dušu un tualeti ar roku mazgātņi 6 personām.

Pansijas pakalpojuma sniedzējs sniedz klientam atbalstu sociālā pakalpojuma nomaiņai, ja klienta veselības un funkcionālā stāvokļa pasliktināšanās dēļ klients vairs patstāvīgi nespēj tikt galā ar pašaprūpi un viņam nepieciešams cits klienta aprūpes līmenim atbilstošs sociālais pakalpojums.

Klienta aprūpes līmenis — personas pašaprūpes spēju iztrūkuma pakāpi raksturojoša, skaitliski izteikta vērtība, kuru nosaka sociālā darba speciālista piesaistīta multidisciplināra speciālistu komanda, pamatojoties uz personas funkcionālo traucējumu smaguma pakāpes un vajadzību, kā arī sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanai veicamo darbību un piesaistāmo resursu apjoma novērtējumu.

Īslaicīgas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojums

Īslaicīgas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojums pilngadīgām personām, kurš nodrošina īslaicīgu diennakts sociālo aprūpi un veselības aprūpi minimālā apjomā līdz 2 mēnešiem

kalendārajā gadā pilngadīgām personām, kurām nepieciešamais pakalpojuma apjoms pārsniedz aprūpei mājās vai dienas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā noteikto apjomu, un kuru ģimenes locekļi nespēj nodrošināt personai nepieciešamo aprūpi nodarbinātības vai citu iemeslu dēļ, personas atveseļošanās periodā vai līdz pakalpojuma saņemšanai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Papildus pašvaldības piešķirtajiem finanšu līdzekļiem, daļai klientu pēc ienākumu izvērtēšanas ir jāveic daļēja samaksa par pakalpojumu atbilstoši pašvaldības noteiktajam maksājuma apmēram. Samaksa par sociālo gultu pakalpojumu tiek noteikta, vērtējot personas (ar personu kopā dzīvojošo ģimenes locekļu) ienākumus, bet nevērtējot materiālo stāvokli (tostarp personas (ģimenes) rīcībā esošos finanšu līdzekļu uzkrājumus).

Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums

Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums nodrošina īslaicīgu dzīvesvietu un sociālā darba speciālista palīdzību sociālo problēmu risināšanā ar mērķi atrast personai (ģimenei) pastāvīgu dzīvesvietu. Atbilstoši nepieciešamībai personai tiek sniegta arī cita sociālā palīdzība un/vai citi sociālie pakalpojumi. Pakalpojuma saņēmējiem, kuri aktīvi iesaistās savu problēmu risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus, īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums tiek sniegts līdz 6 mēnešiem gadā. Nepieciešamības gadījumā pakalpojumu persona (ģimene) var saņemt atkārtoti, bet ne ātrāk kā pēc 1 gada kopš saņemts pakalpojums.

Atelpas brīža pakalpojumi

Atelpas brīža sociālie pakalpojumi nodrošina psihosociālo atbalstu un aprūpes pakalpojumus klientiem ar īpašām vajadzībām un viņu ģimenēm. Pakalpojuma „Atelpas brīdis” mērķis ir nodrošināt klientiem ar īpašām vajadzībām īslaicīgu diennakts sociālās aprūpes pakalpojumu, atslogojot ģimenes un piederīgos no smagās, atbildību un lielu spēku prasošās aprūpes pienākumu veikšanas. Atelpas brīža pakalpojuma sniedzējs nodrošina personām ar funkcionāliem traucējumiem īslaicīgu sociālo aprūpi līdz 30 diennaktīm gadā, aizstājot aprūpes procesā mājsaimniecības locekļus. Atelpas brīža pakalpojums tiek nodrošināts 24 stundas diennaktī.

Atelpas brīža pakalpojumu sniedzējam ***jānodrošina:***

1. uzraudzību un individuālu atbalstu aprūpē atbilstoši nepieciešamībai;
2. palīdzību pašaprūpē un personīgās higiēnas nodrošināšanā atbilstoši nepieciešamībai;
3. sociālā darbinieka konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai;
4. kognitīvo spēju uzturēšanu vai attīstīšanu;
5. prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības;

6. brīvā laika aktivitātes un relaksējošās nodarbības;
7. pastaigas svaigā gaisā;
8. klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai;
9. vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu 4 reizes dienā;
10. speciālista konsultāciju (piemēram, fizioterapeits, ergoterapeits, fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, logopēds, psihiatrs vai psihologs) atbilstoši nepieciešamībai un iespējām;
11. izmitināšanu klienta vajadzībām pielāgotās telpās. Ja atelpas brīža pakalpojuma sniedzējs sniedz arī citus sociālos pakalpojumus, atelpas brīža pakalpojuma sniedzējs nodrošina klienta izmitināšanu atsevišķā telpā;
12. gultas veļas maiņu atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 10 dienās;
13. citus pakalpojumus atbilstoši līgumam, kas noslēgts starp klientu un atelpas brīža pakalpojuma sniedzēju, vai atbilstoši sociālā dienesta noteiktajam veicamo darbu apjomam.

Dienas aprūpes centri.

Viens no pieprasītākajiem alternatīvās aprūpes pakalpojumiem ir dienas aprūpes centrs. Šeit var saņemt gan nepieciešamo aprūpi, gan izmantot dažādās brīvā laika pavadīšanas iespējas, attīstīt savas prasmes un izglītoties. Dienas aprūpes centrs ir institūcija, kas personām ar garīga rakstura traucējumiem, invalīdiem, personām, kuras sasniegušas vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, dienas laikā nodrošina:

- sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus,
- sociālo prasmju attīstību,
- izglītošanu,
- brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējam klientam ***jānodrošina:***

1. uzraudzību un individuālu atbalstu;
2. palīdzību pašaprūpē atbilstoši nepieciešamībai;
3. sociālā darba speciālista konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai;
4. kognitīvo spēju (sajust, uztvert, atcerēties, domāt, analizēt un iztēloties) uzturēšanu vai attīstīšanu;
5. nodarbinātību veicinošo prasmju attīstīšanas nodarbības (piemēram, aušana, kokapstrāde, šūšana, keramika);
6. patstāvīgās funkcionēšanas spēju attīstīšanu (piemēram, mājturības darbi, kulinārijas nodarbības, informācijas tehnoloģiju apguve);

7. sīkās motorikas (piemēram, rokdarbi, veidošana, motoriku attīstošās spēles), pašaprūpes un citu prasmju attīstību veicinošas nodarbības atbilstoši klienta vecumam un funkcionālajam stāvoklim;
8. mākslas un mākslinieciskās pašdarbības spēju attīstīšanas nodarbības (piemēram, zīmēšana, mūzika, dažādu mākslas terapiju lietošana, teātra uzvedumu veidošana, grāmatu lasīšana, audioierakstu klausīšanās, kino);
9. fiziskās aktivitātes;
10. brīvā laika un relaksējošās nodarbības atbilstoši dienas ritmam;
11. klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai;
12. speciālistu konsultācijas (piemēram, ergoterapeits, fizioterapeits, psihologs) atbilstoši nepieciešamībai un iespējām;
13. pastaigas svaigā gaisā.

Dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējs klientam un viņa likumiskajam pārstāvim sniedz atbalstu sociālo problēmu risināšanā atbilstoši nepieciešamībai. Dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējs klientam organizē ēdināšanu vai nodrošina iespēju ēst līdzīgu paņemto ēdienu atbilstoši līgumam, kas noslēgts starp klientu un dienas aprūpes centru, ja klients saņem dienas aprūpes centra pakalpojumu vismaz 4 stundas dienā. Ja klients lieto uzturā līdzīgu paņemto ēdienu, dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējs nodrošina klienta ēdiena uzglabāšanu ledusskapī. Dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējs nodrošina klientam iespēju uzturā lietot paša pagatavotu ēdienu, ja tas ir gatavots sadzīves iemaņu attīstības veicināšanas pasākumu ietvaros.

Dienas aprūpes centra pakalpojuma sniedzējs sniedz klienta likumiskajam pārstāvim vai klienta norādītajai kontaktpersonai informāciju par dienas laikā ar klientu notikušajiem negadījumiem, izteiktām klienta funkcionālā stāvokļa vai uzvedības izmaiņām un citiem būtiskiem notikumiem. Klients var uzturēties dienas aprūpes centrā pilnu darbdienu vai atbilstoši līgumam, kas noslēgts starp klientu un dienas aprūpes centra pakalpojumu sniedzēju. Valsts līdzfinansē dienas aprūpes centrus, kas sniedz pakalpojumus personām ar garīga rakstura traucējumiem.

Dienas centri konkrētām mērķa grupām dienas laikā nodrošina:

- sociālās rehabilitācijas pakalpojumus,
- rehabilitācijas procesa pēctecību,
- sociālo prasmju attīstīšanu,
- izglītošanu,
- brīvā laika pavadīšanas iespējas,
- mākslas vai mākslinieciskās pašdarbības nodarbības,

- klientu un viņu tuvinieku līdzdalību konkrētu sociālo problēmu risināšanā,
- atbalsta un pašpalīdzības grupu darbību,
- sociālo resursu sistēmu piesaistes organizēšanu konkrēto sociālo problēmu risināšanai.

Specializētās darbnīcas

Specializētās darbnīcas ir sociālās rehabilitācijas pakalpojums, kas personām ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina prasmes veicinošas aktivitātes un speciālistu atbalstu.

Specializētās darbnīcas pakalpojuma sniedzējs sociālā pakalpojuma sniegšanā iesaista specializētās darbnīcas profilam atbilstošu speciālistu. Ja specializētās darbnīcas pakalpojumu saņem nedzirdīga persona, kas lieto zīmju valodu, specializētās darbnīcas pakalpojuma sniedzējs sociālā pakalpojuma sniegšanā iesaista speciālistu, kas lieto zīmju valodu, sociālo darbinieku, sociālo rehabilitētāju. Specializētās darbnīcas pakalpojuma sniedzējam klientiem jānodrošina:

- klienta nodarbinātības interešu un iemaņu novērtēšanu – atbilstoši vajadzībai;
- darba iemaņu apguvi;
- individuālās vai grupu nodarbības sociālā rehabilitētāja vadībā;
- sociālā darbinieka individuālās konsultācijas;
- klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai;
- brīvā laika pasākumus;
- ierīkotas darba telpas ar aprīkojumu atbilstoši profilam, darba aizsardzības noteikumiem un higiēnas prasībām;
- duša (izņemot darbnīcas, kuras izveidotas kā cita pakalpojuma struktūrvienība, kurā jau ir pieejama duša);
- garderobe vai pārgērbšanās vieta klientiem;
- atpūtas telpa klientiem

Specializētās darbnīcas pakalpojuma sniedzējs var nodrošināt klientiem ēdināšanu, ja tā netiek nodrošināta no citiem līdzekļiem (piemēram, klienta, publiskā sektora, realizējamo projektu līdzekļiem).

Grupu māja (dzīvoklis)

Grupu māja (dzīvoklis) ir atsevišķs dzīvoklis vai māja, kurā personām ar garīga rakstura traucējumiem nodrošina individuālu atbalstu sociālo problēmu risināšanā. Valsts sedz daļu no izmaksām par uzturēšanos grupu mājā (dzīvoklī) tām personām, kuras pēc sociālās rehabilitācijas pusceļā mājā uzsāk patstāvīgu dzīvi, atstājot sociālās aprūpes centru. Grupu mājā (dzīvoklī) nodrošina mājokli un individuālu atbalstu sociālo

problēmu risināšanā un, ja nepieciešams, sociālo aprūpi personām ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ir objektīvas grūtības dzīvot patstāvīgi, bet nav nepieciešama atrašanās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Grupu mājas pakalpojuma sniedzējam **jānodrošina:**

1. diennakts uzraudzība, kuru veic vismaz viens darbinieks vai elektroniskās informēšanas sistēma, ar kuras lietošanu iepazīstināti visi klienti un kura ir ērti lietojama ārkārtas situācijā;
2. dzīvojamā istaba (paredzot ne mazāk kā 6 m² vienai personai), kurā dzīvo ne vairāk kā 2 personas;
3. koplietošanas telpa ar galdu un krēsliem;
4. virtuve, kurā ir elektriskās plīts virsma vai gāzes plīts, aprīkota ar liesmu drošības slēdzi, kas pārtrauc gāzes padevi, ja ierīces gāzes deglis apdziest; galds vai darba virsma ēdiena gatavošanai; ledusskapis; trauki un virtuves piederumi, kā arī skapis to uzglabāšanai;
5. ne mazāk kā vienu dušu, tualeti ar roku mazgātņi 6 personām.
6. sadzīves iemaņu uzturēšanu vai korekciju;
7. atbalstu pašaprūpē;
8. sociālo prasmju pilnveidi;
9. atbalstu darba meklēšanā un izpratnes par darba attiecībām veidošanu;
10. sabiedrībai pieņemamu saskarsmes iemaņu apgūšanu;
11. atbalstu fiziski aktīva dzīvesveida veicināšanai;
12. sociālā darbinieka individuālās konsultācijas;
13. nodarbības atbilstoši individuālajam sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānam, ja klients darba dienas laikā nav nodarbināts vai nesaņem citu regulāru sociālo pakalpojumu;
14. ka vienā grupu mājā dzīvo ne vairāk kā 16 klienti. Šis klientu skaits neattiecas uz tām grupu mājām, kuras izveidotas līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai. Minētās grupu mājas klientu skaita samazināšanu līdz 16 klientiem nodrošina līdz 2023. gada 1. janvārim.

Pusceļa māja

Pirms pāriet **no ilgstošas sociālās rehabilitācijas institūcijas uz grupu dzīvokli**, klienti iziet rehabilitācijas kursu pusceļa mājā. Tas ir pārejas posms no ilgstošas sociālās aprūpes uz patstāvīgu dzīvi. Šeit cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem mācās sadzīvē nepieciešamās iemaņas - kā gatavot ēst, mazgāt veļu, apkopt sevi - lietas, par kurām cilvēkam pašam nebija jāgādā, dzīvojot aprūpes centrā. Pusceļa mājā sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar garīga rakstura traucējumiem, lai tās apgūtu patstāvīgai dzīvei vai dzīvei grupu mājā (dzīvoklī)

nepieciešamās iemaņas un personām ar citiem funkcionāliem traucējumiem, lai tās apgūtu vai nostiprinātu patstāvīgai dzīvei nepieciešamās iemaņas. Pusceļa mājas pakalpojuma sniedzējam patstāvīgai dzīvei nepieciešamo pašaprūpes iemaņu un dzīves prasmju apgūšanas vai nostiprināšanas ietvaros jānodrošina:

1. dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apavus individuālai lietošanai;
2. mīksto inventāru (piemēram, gultas piederumus, veļu, dvieļus), higiēnas un mazgāšanas līdzekļus;
3. gultas veļas maiņu atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 10 dienās;
4. kvalitatīvu klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu vismaz 4 reizes dienā;
5. dzīvojamo istabu, kurā izvietoti ne vairāk kā 3 klienti (paredzot ne mazāk kā 6 m² vienai personai);
6. koplietošanas telpu ar galdu un krēsliem;
7. virtuvi, kurā ir elektriskās plīts virsma vai gāzes plīts, aprīkota ar liesmu drošības slēdzi, kas pārtrauc gāzes padevi, ja ierīces gāzes deglis apdzies; galds vai darba virsma ēdiena gatavošanai; ledusskapis; trauki un virtuves piederumi, kā arī skapis to uzglabāšanai;
8. ne mazāk kā vienu dušu, tualeti ar roku mazgātņi 8 personām;
9. klientam nepieciešamos tehniskos palīglīdzekļus atbilstoši normatīvajiem aktiem par nodrošināšanu ar tehniskajiem palīglīdzekļiem un, ja nepieciešams, sedz klienta līdzmaksājumu. Tehniskos palīglīdzekļus, ko var izmantot vairāki klienti vai ar kuriem tiek aprīkotas koplietošanas, sadzīves vai nodarbību telpas, pusceļa mājas pakalpojuma sniedzējs iegādājas par pusceļa mājas pakalpojuma sniedzēja budžeta līdzekļiem.
10. sadzīves un pašaprūpes iemaņu apgūšanu un nostiprināšanu:
 - 10.1. personiskās naudas izlietojuma plānošana un iepirkšanās;
 - 10.2. ēdiena gatavošana un galda kultūra;
 - 10.3. dzīvojamo telpu un teritorijas uzkopšana;
 - 10.4. apģērba mazgāšana, gludināšana un apavu kopšana;
 - 10.5. pašaprūpe un personīgā higiēna;
11. darba prasmju apguvi atbilstoši spējām un funkcionālajiem traucējumiem;
12. regulāru sociālā dienesta informēšanu par individuālajā sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānā izvirzīto mērķu un uzdevumu sasniegšanu. Informāciju par plānā izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem pusceļa mājas pakalpojuma sniedzējs sniedz pirmā

mēneša laikā pēc pusceļa mājas pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas.

13. prasmju apgūšanu un klienta izglītošanu par šādām tēmām:
 - 13.1. izpratne par darba lomu cilvēka dzīvē, darba attiecībām un darba samaksu;
 - 13.2. orientēšanās apkārtējā vidē, ja šo nepieciešamību nosaka klienta funkcionālais stāvoklis;
 - 13.3. saskarsme un komunikācijas prasmes;
 - 13.4. ugunsdrošība, elektrodrošība un personas drošība;
 - 13.5. veselība un veselīgs dzīvesveids;
 - 13.6. tiesības, pienākumi un atbildība;
 - 13.7. cilvēka seksualitāte;
 - 13.8. brīvā laika pavadīšana;
 - 13.9. pietiekamu fizisko aktivitāšu un aktīva dzīvesveida nozīme;
 - 13.10. citas prasmes atbilstoši identificētajām vajadzībām;

Krīzes centrs

Krīzes centrs ir vieta, kur krīzes situācijā nonākuši iedzīvotāji var saņemt īslaicīgu psiholoģisko un cita veida palīdzību. Krīzes situācija — situācija, kurā ģimene (persona) katastrofas vai citu no ģimenes (personas) gribas neatkarīgu apstākļu dēļ pati saviem spēkiem nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības un tai ir nepieciešama psihosociāla vai materiāla palīdzība. Atsevišķi krīzes centri savus klientus var arī izmitināt. Krīzes centra pakalpojumus var saņemt, nevērošoties pašvaldībā.

Krīzes centra pakalpojuma sniedzējs krīzes situācijā nonākušiem klientiem ***nodrošina***:

1. sociālo prasmju novērtēšanu, pilnveidošanu un attīstīšanu;
2. individuālās un grupu nodarbības psihosociālā atbalsta sniegšanai;
3. drošu naktsmītni, ja sociālais pakalpojums ir ar izmitināšanu;
4. klienta izmitināšanu telpās, kuras atbilst dzīvojamo telpu ekspluatācijai noteiktajām prasībām;
5. koplietošanas telpu ar galdu un krēsliem;
6. virtuvi, kurā ir elektriskās plīts virsma vai gāzes plīts, aprīkota ar liesmu drošības slēdzi, kas pārtrauc gāzes padevi, ja ierīces gāzes deglis apdzies; galds vai darba virsma ēdiena gatavošanai; ledusskapis; trauki un virtuves piederumi, kā arī skapis to uzglabāšanai;
7. ne mazāk kā vienu dušu, tualeti ar roku mazgātņi 6 personām;
8. plauktus drēbju, apavu un personīgo mantu uzglabāšanai;
9. ja nepieciešams, gultasveļu, dvieļus un higiēnas un mazgāšanas līdzekļus;

10.gultas veļas maiņu atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 10 dienās, ja sociālā pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināta gultas veļa.

Ja personai nepieciešami sociālie pakalpojumi krīzes centrā, tā vēršas tieši pie pakalpojuma sniedzēja, kurš lemj par pakalpojuma nodrošināšanu.

Patversmes un nakts patversmes

Patversmes un nakts patversmes ir pašvaldību sniegts pakalpojums bezpajumtniekiem un cilvēkiem, kas nonākuši krīzes situācijā. Patversmes un nakts patversmes pakalpojuma sniedzējs nodrošina īslaicīgu izmitināšanu personām bez dzīvesvietas, kurām nav apreibinošu vielu lietošanas pazīmju, kas liecina par drošības risku pašam klientam vai citiem patversmes vai nakts patversmes klientiem un darbiniekiem. Patversme ir sociālā institūcija, kas personām bez noteiktas dzīvesvietas vai krīzes situācijā nonākušām personām nodrošina īslaicīgas uzturēšanās iespējas, uzturu, personiskās higiēnas iespējas un sociālā darba speciālistu pakalpojumus. Patversmēs lielākoties var uzturēties līdz 3 mēnešiem. Nakts patversme ir sociālā institūcija, kas personām bez noteiktas dzīvesvietas vai krīzes situācijā nonākušām personām nodrošina naksmītni, vakariņas, personiskās higiēnas iespējas. Nakts patversmes pakalpojumus var saņemt, nevērošoties pašvaldībā. Ja personai nepieciešami sociālie pakalpojumi nakts patversmē, tā vēršas tieši pie pakalpojuma sniedzēja, kurš lemj par pakalpojuma nodrošināšanu. Patversmes un nakts patversmes pakalpojuma sniedzējam klientam jānodrošina:

- atrašanos apkurināmās telpās ar guļamvietām;
- ēdamtelpu;
- klienta personīgo mantu uzglabāšanu, ja nepieciešams (ne vairāk kā vienu vienību, kuras izmēri nepārsniedz 90 × 40 × 40 cm);
- sociālā darbinieka konsultācijas un atbalstu;
- informāciju par iespējamiem problēmu risinājumiem un kompetentajām institūcijām.

Patversmes pakalpojuma sniedzējam klientam vēl papildus minētajam ir jānodrošina dezinficēti gultas piederumi, vakariņas un brokastis.

Nakts patversmes pakalpojuma sniedzējam klientam jānodrošina:

- iespēju pārnakšņot apkurināmās telpās (ziemas periodā no plkst. 18.00 līdz 8.00; vasaras periodā no plkst. 20.00 līdz 7.00);
- uzņemšanu visā nakts patversmes darba laikā, ja gaisa temperatūra ārā ir zemāka par 0° C;

- dezinficētus gultas piederumus;
- vakariņas.

Ja nepieciešams, personu, kura ir bez mājokļa, ar naktspatversmi vai patversmi, informāciju un konsultācijām, kā arī ar vienreizēju materiālu palīdzību nodrošina pašvaldība, kuras teritorijā šī persona atrodas.

Ģimenes asistenta pakalpojums

Ģimenes asistenta pakalpojums nodrošina personai atbalstu un apmācību sociālo prasmju apgūšanā, bērnu aprūpē un audzināšanā, mājsaimniecības vadīšanā saskaņā ar individuāli izstrādātu sociālās rehabilitācijas plānu. Pakalpojumu piešķir pašvaldības sociālais dienests, izvērtējot personas vajadzības. Tiesības saņemt ģimenes asistenta pakalpojumu varētu būt :

- pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ģimenes locekļi vecuma, veselības stāvokļa vai nodarbinātības dēļ nevar nodrošināt nepieciešamo atbalstu sociālo un sadzīves prasmju apgūšanā t.sk. nodarbinātības jautājumu risināšanā (līdz 24 stundām nedēļā vienai personai);
- personām bez noteiktas dzīvesvietas, kurām nav pietiekamu prasmju un iemaņu patstāvīgas dzīves uzsākšanai, ja persona saņem patversmes/naktspatversmes pakalpojumu, kā arī uzsākot patstāvīgu dzīvi.

Ģimenes asistenta pakalpojums nodrošina:

1. atbalstu un palīdzību mājokļa jautājumu risināšanā;
2. atbalstu un palīdzību nodarbinātības jautājumu risināšanā;
3. atbalstu un palīdzību izglītības jautājumu risināšanā;
4. atbalstu un palīdzību budžeta plānošanā;
5. atbalstu un palīdzību atkarības problēmu risināšanā;
6. atbalstu un palīdzību veselības problēmu risināšanā;
7. atbalstu un palīdzību sociālo prasmju attīstīšanā (saskarsme un komunikācija ar fiziskām un juridiskām personām, spēja noformulēt vajadzības, orientēšanās sociālajā vidē, spēja izmantot resursus, sociālā aktivitāte u.c.);
8. atbalstu pašaprūpes prasmju attīstīšanā (personīgā higiēna, ārējais izskats un apģērbs u.c.);
9. atbalstu sadzīves prasmju attīstīšanā (ēst gatavošana, veļas mazgāšana, mājokļa uzkopšana/iekārtošana, iepirkšanās, samaksa par mājokli, laika plānošana u.c.);
10. atbalstu un palīdzību bērnu aprūpes un audzināšanas prasmju attīstīšanā un uzlabošanā (asistēšana, atbalsts un palīdzība bērna aprūpes un higiēnas nodrošināšanā, izglītojošs un emocionāls atbalsts un asistēšana bērna un mātes rotaļu organizēšanā,

asistēšana un izglītošana bērna veselības aprūpes nodrošināšanā, izglītojošs atbalsts vecāka veselības aprūpes jautājumu risināšanā, izglītojošs atbalsts izpratnes veidošanai par bērna vispārējo attīstību, vecumposma īpatnībām un vajadzībām).

Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojumi

Krīze ir stāvoklis, kurā cilvēks uztver notikumu/situāciju kā nepanesamas grūtības, kas pārsniedz cilvēka ierastos situācijas risināšanas veidus un stratēģijas. Ja spriedze netiek mazināta, cilvēkam draud nopietni emocionāli, fiziski, kognitīvi un uzvedības traucējumi. Krīzes intervences darbs ir specifisks psiholoģiskās palīdzības veids. Krīzes tālruņa palīdzība ir anonīma un pieejama ikvienam Latvijas iedzīvotājam 24 stundas diennaktī un 365 dienas gadā.

Krīzes intervence ir vērsta uz spriedzes samazināšanu krīzes laikā, precīzi definējot un nosakot problēmu. Krīzes tālruņa speciālisti ir speciāli apmācīti un gatavi uz klausīt un atbalstīt ikvienu zvanītāju. Šādās sarunās krīzes telefona darbinieki nodrošina atbalstu, uz klausot un nepieciešamības gadījumā sniedz informāciju par to, kur var vērsties pēc palīdzības. Krīzes telefona konsultanti nemēģina atrisināt visas klienta problēmas, bet mēģina kopīgi ar klientu noteikt to problēmu, kuru šobrīd ir iespējams risināt.

Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojuma sniedzējs nodrošina konsultācijas un psiholoģisku palīdzību, kā arī informāciju par citām palīdzības saņemšanas iespējām. Krīzes tālruņa pakalpojuma sniedzējs pakalpojuma sniegšanā iesaista personas, kas ir īpaši apmācītas un apguvušas psiholoģiskās krīzes pārvarēšanas (krīzes intervences) metodes.

Krīzes tālruņa pakalpojuma sniedzējs informē atbildīgās institūcijas par suicīda riska vai vardarbības riska gadījumiem, ja klients ir identificējams un ir nosakāma viņa atrašanās vieta.

Rīgā darbojas uzticības tālrunis *Senioru zvanu centrs* katru darba dienu no plkst.10.00 līdz 14.00. Brīvprātīgie seniori, kuri saņem tālruņa zvanus no citiem senioriem, sniedz informāciju par brīvprātīgā darba iespējām Rīgas pašvaldībā un aktuāliem kultūras pasākumiem. Zvanot uz šo uzticības tālruni, seniori var iegūt informāciju par brīvā laika pavadīšanas iespējām vai vienkārši aprunāties par sev aktuālām tēmām. Senioru zvanu centra tālruņa numuri ir 20224913, 25643438 un 29438355.

Lai brīvprātīgie varētu pilnvērtīgi sniegt atbildes uz saņemtajiem jautājumiem, zvanu centrā ir nodrošināta informācija par senioriem aktuāliem jautājumiem. Bieži vien zvanītāji vēlas aprunāties par sev tuvām tēmām, jo liela daļa senioru mūsdienās ir vientuļi un šī ir īstā vieta, kur atrast saprotošus domubiedrus. Senioru zvanu centrs aktīvi darbojas, tāpēc ikvienam zvanu centra darbā iesaistītajam senioram ir iespēja izmantot

praktiski gan semināros iegūtās zināšanas, gan arī savu dzīves pieredzi un iemaņas. Brīvprātīgajiem senioriem ir iespēja izvēlēties sev ērtāko laiku un dienu, lai iesaistītos zvanu centra darbībā, var nākt darboties viens vai kopā ar draugiem.

Daudzfunkcionālie sociālo pakalpojumu centri

Daudzfunkcionālie sociālo pakalpojumu centri nodrošina vairāku veidu sociālos pakalpojumus dažādām klientu grupām, ja attiecīgajā teritorijā nav iespēju vai nav efektīvi veidot atsevišķus sociālo pakalpojumu sniedzējus. Daudzfunkcionālais sociālo pakalpojumu centrs sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaista darbiniekus atbilstoši sniedzamo sociālo pakalpojumu specifikai (piemēram, dienas aprūpes centra pakalpojums, krīzes centra pakalpojums, dažādi sociālās rehabilitācijas pakalpojumi).

Daudzfunkcionālajā sociālo pakalpojumu centrā nodrošina atsevišķus sociālos pakalpojumus, kā arī iesaista klientus sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes pasākumos, nepieļaujot savstarpēji nesaderīgu klientu grupu darbību vienlaikus. Daudzfunkcionālajā sociālo pakalpojumu centrā klientiem nodrošina atbalstu viņu problēmu risināšanā, grupējot klientus atbilstoši problēmu risināšanas veidam un izstrādājot atsevišķas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas programmas. Ziņas par dažādu grupu nodarbību laikiem, speciālistiem un viņu pieņemšanas laikiem norāda daudzfunkcionālā sociālo pakalpojumu centra publiski pieejamā informācijas standā.

Sociālais darbs kopienā.

Šo pakalpojumu attīstībā varētu aktīvi iekļauties arī seniori un dažādas senioru grupas. Pakalpojuma sniedzējs, kas veic sociālo darbu kopienā, nodrošina sociālo resursu sistēmu piesaisti indivīdu, ģimeņu vai sociālo grupu ar kopīgām interesēm vai dzīvojošām vienā teritoriālajā vienībā sociālo problēmu risināšanai. Sociālie resursi:

- personas resursi (personiskie resursi (motivācija, nepieciešamās zināšanas un prasmes, izglītība, profesija u.c.) un klienta rīcībā esošā nauda vai manta;
- atbalsta sistēmas, kuras iespējams izmantot klienta sociālo problēmu risināšanā (klienta apgādnieki (laulātais, bērni, mazbērni, mazmazbērni), citi radnieki vai citas fiziskas/juridiskas personas, kuras apstiprinājušas, ka sniegs vai sniedz klientam nepieciešamo atbalstu un/vai palīdzību.

Pakalpojuma sniedzējs kopienā sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaista sociālā pakalpojuma specifikai atbilstošus speciālistus, sociālo darbinieku. Šo pakalpojumu sniedzējs kopienā nodrošina:

- kopienā esošo problēmu novērtēšanu un noteikšanu;
- problēmu cēloņu analīzi;
- sasniedzamo mērķu un veicamo uzdevumu formulēšanu un īstenošanu;
- nepieciešamo resursu piesaisti;
- kopienas līderu iesaistīšanu veicamo uzdevumu īstenošanā;
- kopienas iedzīvotāju iniciatīvas veicināšanu;
- iedzīvotāju attiecību uzlabošanu kopienā;
- darbības organizēšanu, ņemot vērā kopienas iedzīvotāju vajadzības, intereses un nepieciešamību pēc sociālajiem pakalpojumiem;
- pasākumu organizēšanu iedzīvotāju sociālo prasmju uzlabošanai;
- darbības, kas veicina kopienas iedzīvotāju sociālo kontaktu uzlabošanu;
- atbalsta sniegšanu kopienas iedzīvotājiem;
- kopienas iedzīvotāju iesaistīšanu dažādās individuālās, grupas un kopienas aktivitātēs;
- kopienas iedzīvotāju motivēšanu izglītoties;
- brīvā laika aktivitāšu organizēšanu;
- sadarbības un atbalsta sniegšanas aktivitāšu organizēšanu kopienas nevalstiskajām organizācijām (piemēram, iespēja izmantot kopienas centra telpas).

5. Gados vecāku nodarbināto personu darbspēju saglabāšana un nodarbinātība

Attiecas uz bezdarba riskam pakļautām personām vecumā no 50 gadiem, tai skaitā personām vecumā, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kurām valsts vecuma pensija nav piešķirta (tai skaitā priekšlaicīgi). Pasākuma mērķis ir veicināt gados vecāku nodarbināto personu darbspēju saglabāšanu un nodarbinātību.

Lai veicinātu ilgāku un veselīgāku iedzīvotāju darba mūžu, plānots novērtēt gados vecāku nodarbināto iedzīvotāju spējas, prasmes un veselības stāvokli. Nepieciešamības gadījumā tiks izstrādāti individuāli atbalsta plāni uzņēmumu līmenī, ietverot darba vietu pielāgošanu, elastīgu darba formu ieviešanu, karjeras konsultāciju un apmācību iespēju nodrošināšanu, veselības uzlabošanas pasākumu īstenošanu, kā arī starppaaudžu prasmju nodošanas veicināšanu. Vienlaikus tiks nodrošināta sasaite ar pieaugušo izglītības pasākumiem, novirzot uz pieaugušo izglītības programmām nodarbinātos, kuriem nepieciešams celt profesionālo kvalifikāciju.

Tāpat paredzēts noteikt un veicināt aktīvās novecošanās potenciālu uzņēmumos. Tā ietvaros plānots izstrādāt un veikt brīvprātīgus uzņēmumu auditus, vērtējot to darba organizācijas piemērotību gados vecāko

darbinieku potenciāla izmantošanai. Izvērtēšanas rezultātā sniegs rekomendācijas un sagatavos plānu situācijas uzlabošanai, kā arī sniegs atbalstu tā īstenošanai. Paredzēts arī veicināt darba devēju izpratni par darbaspēka novecošanās tendencēm un iespējamajiem personāla vadības risinājumiem ilgākam darba mūžam uzņēmumu līmenī, piemēram, elastīgām darba organizēšanas metodēm, darbavietu pielāgošanu, veselību veicinošu darba vidi u.c.

Vienlaikus plānoti ilgstošo bezdarbnieku aktivizācijas pasākumi, lai veicinātu ilgstošo bezdarbnieku iekļaušanos sabiedrībā un iekārtošanos piemērotā pastāvīgā darbā, piemērotā apmācību programmā vai kādā no Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātajiem pasākumiem. Mērķa sasniegšanai paredzētas speciālistu konsultācijas, padziļinātas veselības pārbaudes, profesionālās piemērotības noteikšana, motivācijas programmas.

Lai iesaistītos šajos pakalpojumos, jāvēršas kādā no Nodarbinātības valsts aģentūras filiālēm.